

Sygn. akt IV KK 108/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Steckiewicz

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Anna Kowal

w sprawie A. D.

skazanego z art. 286 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 27 kwietnia 2017 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Rejonowego w B.

z dnia 20 listopada 2014 r., sygn. akt II K (...)

orzekł:

uchyła wyrok Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 listopada 2014r. w zaskarżonej części tj. dotyczącej rozstrzygnięcia o obowiązku naprawienia szkody zawartego w pkt III tego wyroku; kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 20 listopada 2014 r., sygn. akt II K (...), A. D. został uznany za winnego tego, że w okresie od 25 listopada do 27 grudnia 2011 r. w B., działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, jako właściciel „M.” Sp.j. W M., po uprzednim wprowadzeniu w błąd T. P. – właściciela firmy handlowo-transportowej T. P. w B., co do sytuacji finansowej swojej firmy, zamiaru i możliwości wywiązania się z umowy sprzedaży, nabył olej napędowy, za który nie dokonał zapłaty, czym doprowadził T. P. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w łącznej kwocie 121 263,82 zł:

- w dniu 5.11.2011 r., na podstawie faktury VAT nr (...) z dnia 9.12.2011 r., nabył olej napędowy na kwotę 34 574,28 zł, za który nie dokonał zapłaty w kwocie 14 574,28 zł;
- w okresie do dnia 12.12.2011 r. do 16.12.2011 r., na podstawie faktury VAT nr (...) z dnia 19.12.2011, nabył olej napędowy na kwotę 77 698,33 zł, za który nie dokonał zapłaty;
- w okresie od dnia 22.12.2011 r. do 23.12.2011 r., na podstawie faktury VAT nr (...) z dnia 27.12.2011 r., nabył olej napędowy na kwotę 28 991,21 zł, za który nie dokonał zapłaty,

tj. przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., za które – na podstawie art. 286 § 1 k.k. - wymierzono mu karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat tytułem próby, a także – na podstawie art. 46 § 1 k.k. – orzeczono względem skazanego obowiązek naprawienia szkody przez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego – T. P., kwoty 121 263,82 zł. Wyrok ten nie został skutecznie zaskarżony przez strony i uprawomocnił się w dniu 28 listopada 2014 r.

Od tego orzeczenia kasację na korzyść skazanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, podnosząc zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na jego treść naruszenia art. 415 § 5 k.p.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r.; aktualnie art. 415 § 1 k.p.k.) przez nałożenie na skazanego obowiązku naprawienia

szkody obejmującego roszczenia, o których wcześniej prawomocnie rozstrzygnięto wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 18 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...). Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej zobowiązania A. D. do naprawienia szkody pokrzywdzonemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich jest oczywiście zasadna.

Warto na wstępie zauważyć, że w odniesieniu do roszczenia, będącego przedmiotem rozstrzygnięcia sądu karnego w niniejszej sprawie, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 18 lutego 2013 r., sygn. akt IX GC (...), uwzględnił powództwo T. P. i m.in. zasądził na jego rzecz od pozwanej firmy M. Sp. j. kwoty: 14 574,28 zł, wraz z odsetkami płatnymi od 27.12.2011; 77 698,33 zł, wraz z odsetkami płatnymi od 7.1.2012 r. oraz 28 991,21 zł, wraz z odsetkami płatnymi od 18.01.2012, a zatem sumy odpowiadające wysokości szkód majątkowych powstałych na skutek poszczególnych wyłudzeń, przypisanych skazanemu przez sąd karny w niniejszej sprawie. Po rozpoznaniu apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 18 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...), zmienił zaskarżony wyrok, obniżając m.in. łączną kwotę odszkodowania o 421,91 zł do sumy 121 265,82 zł.

W aktach sprawy zalegają kopie nieprawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz apelacja oskarżonego od tego orzeczenia. W odniesieniu zaś do prawomocnego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w K. warto zauważyć, że podczas składania relacji procesowych na rozprawie w dniu 23 czerwca 2014 r. T. P. zeznał, że taki wyrok zapadł „z minimalną korektą o 200 zł. Ostatecznie kwota, którą Sąd Apelacyjny przyjął, wynosi 121 265,82 zł”. Oskarżony na rozprawie w dniu 23 czerwca 2014 r. wyjaśnił zaś, że nie wie, czy sprawa w wydziale gospodarczym zakończyła się. W aktach znajduje się także pismo z informacją do Sądu Okręgowego w K. z dnia 17 grudnia 2013 r., z którego wynika, że akta o sygn. IX GC (...) pozostają w dyspozycji Sądu Apelacyjnego w K. w związku z apelacją pozwanego. Nie może być zatem wątpliwości, że w aktach sprawy karnej znajdowała się dokumentacja wskazująca na to, że postępowanie cywilne w przedmiocie roszczenia, wynikającego z popełnionego przestępstwa oszustwa było prowadzone, co w świetle treści art. 415 § 5 k.p.k. w brzmieniu sprzed 1 lipca 2015 r. powinno było doprowadzić do przyjęcia przez Sąd pierwszej

instancji wystąpienia przesłanki negatywnej dla orzeczenia obowiązku naprawienia szkody względem pokrzywdzonego, który swego roszczenia skutecznie dochodził w trybie procesu cywilnego.

Zgodnie bowiem z art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że wykładnia funkcjonalna art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. (obecnie art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k.) wskazuje, że *ratio legis* tego przepisu sprowadza się do zapobieżenia funkcjonowaniu w obrocie prawnym tytułów egzekucyjnych wynikających z dochodzenia tego samego roszczenia w postępowaniu karnym i innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę. W tym kontekście nie jest zatem celowe nakładanie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k. wobec możliwości wyegzekwowania zasądzzonego roszczenia z majątku oskarżonego w oparciu o podstawę z art. 299 § 1 k.s.h. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2016 r., V KK 323/15, Lex nr 1970396; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2016 r., sygn. akt III KK 405/16, Lex nr 2155184; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2014 r., III KK 429/13, Lex nr 1446451). Stanowisko o niecelowości orzekania obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym w sytuacji dochodzenia roszczenia w postępowaniu cywilnym znajduje zastosowanie także w sytuacji, w której stroną pozwaną jest spółka jawna, której współnikiem jest oskarżony.

Biorąc pod uwagę osobisty i nieograniczony charakter odpowiedzialności cywilnoprawnej skazanego z racji występowania obok swoich rodziców jako współnika spółki M. Sp. j. należało stwierdzić występowanie tożsamości podmiotowej roszczenia dochodzonego w trybie art. 46 § 1 k.k. w niniejszej sprawie oraz roszczenia, o którym orzekł prawomocnie Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 18 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...). Niedostrzeżenie tej przeszkody i orzeczenie obowiązku kompensacyjnego stanowiło naruszenie przez Sąd Rejonowy w B. tzw. klauzuli antykumulacyjnej, przewidzianej obecnie w art. 415 § 1 zd. II k.p.k. (wcześniej: art. 415 § 5 k.p.k.).

Zgodnie z art. 22 § 2 k.s.h., każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką. Co więcej, odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki istnieje także wówczas, gdy dłużnik główny (spółka) uległ likwidacji. Likwidacja nie stanowi bowiem przeszkody do kierowania roszczeń z tytułu odpowiedzialności za długi spółki przeciwko wspólnikom. Warto zauważyć, że zgodnie z poglądem wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2009 r. (III CZP 52/09, Mon. Praw. 2009, nr 21, s. 1138) wykreślenie spółki jawnej z rejestru przedsiębiorców nie wyłącza nadania na podstawie art. 778¹ k.p.c. tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko spółce, klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność za zobowiązania wymienione w tytule egzekucyjnym. Odpowiedzialność wspólników spółki jawnej za jej długi prowadzi do wniosku, że tożsamość podmiotowa roszczenia w rozumieniu art. 415 § 1 k.p.k. (wcześniej w art. 415 § 5 k.p.k.) występuje także wtedy, gdy sąd w postępowaniu cywilnym zasądził roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa od spółki jawnej, której wspólnikiem był oskarżony.

W konsekwencji należało przyjąć, że Sąd Rejonowy w B. dopuścił się rażącej obrazę art. 415 § 5 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., co skutkowało orzeczeniem obowiązku naprawienia szkody, w przedmiocie którego orzekł już wcześniej sąd cywilny. Konieczne stało się zatem uchylenie zaskarżonego orzeczenia w zakresie tego rozstrzygnięcia.

Z tych względów orzeczono jak w wyroku, o wydatkach postępowania orzekając na podstawie art. 638 k.p.k.

r.g.